

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-12>

УДК 336.7:336.64

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЄЮ АГРОПРОМИСЛОВИХ КОМПАНІЙ

STRATEGIC MANAGEMENT OF CAPITALIZATION OF AGRICULTURAL COMPANIES

Ковальська Любов Леонідівна
доктор економічних наук, професор,
Луцький національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2924-9857>

Kovalska Liubov
Lutsk National Technical University

У статті обґрунтовано актуальність та необхідність розробки стратегії капіталізації агропромислових компаній. Розроблено підхід до стратегічного управління капіталізацією агропромислових компаній. Запропоновано такі етапи стратегічного управління капіталізацією агропромислових компаній: 1 етап. Визначення суб'єктів та об'єктів стратегічного управління капіталізацією агропромислових компаній. 2 етап. Стратегічний аналіз агропромислових компаній. 3 етап. Формування стратегічної мети управління капіталізацією агропромислових компаній. 4 етап. Визначення системи цілей управління капіталізацією агропромислових компаній. 5 етап. Формування стратегічного портфеля управління капіталізацією агропромислових компаній. 6 етап. Реалізація стратегії управління капіталізацією агропромислових компаній. 7 етап. Моніторинг та контроль реалізації стратегії управління капіталізацією агропромислових компаній. Обґрунтовано, що запропонований процес буде цікавим до практичного використання як менеджерами агропромислових компаній, які зацікавлені у зростанні рівня їх капіталізації, так і потенційним інвесторам, яких цікавить рівень ринкової вартості компанії.

Ключові слова: капіталізація, управління, агропромислові компанії, стратегія, процес, чинники, методи, інструменти, принципи, аналіз.

The article substantiates the relevance and necessity of developing a capitalization strategy of agro-industrial companies. An approach to strategic management of the capitalization of agro-industrial companies has been developed. The following stages of strategic management of the capitalization of agro-industrial companies are proposed: 1st stage. Determination of subjects and objects of strategic management of the capitalization of agro-industrial companies. 2 stage. Strategic analysis of agro-industrial companies. 3 stage. Formation of the strategic goal of capitalization management of agro-industrial companies. 4th stage. Determination of the system of capitalization management goals of agro-industrial companies. 5th stage. Formation of a strategic portfolio of capitalization management of agro-industrial companies. 6th stage. Implementation of the capitalization management strategy of agro-industrial companies. 7th stage. Monitoring and control of the implementation of the capitalization management strategy of agro-industrial companies. The strategic goal is determined, which consists in ensuring sustainable economic growth of the company based on its capitalization. The strategic, tactical and operational goals of the company's capitalization were formed. The factors of the external (military, political, economic, demographic, social, scientific and technical) and internal (financial, production, marketing, foreign economic, innovative, information activities of the company) environments of managing capitalization processes of agro-industrial companies are determined. The principles (systematicity, hierarchy, competence, balance, efficiency), methods (financial, administrative, legal), tools (pricing, depreciation, underwriting, emotional marketing, Smart technologies, digitalization) of the company's capitalization management are justified. It is substantiated that the proposed process will be interesting for practical use both by managers of agro-industrial companies who are interested in increasing the level of their capitalization, and by potential investors who are interested in the level of the market value of the company in order to make a decision about investing and obtaining a return on invested capital.

Keywords: capitalization, management, agro-industrial companies, strategy, process, factors, methods, tools, principles, analysis.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Управління капіталізацією є процесом, який потребує постійного моніторингу та удосконалення. В умовах біфуркаційної економіки та воєнного стану в країні спостерігається розбалансування структури капіталу, зниження рівня капіталізації компаній, а відтак і їх ринкової вартості та конкурентоспроможності в цілому. Укріплення позицій на ринках (інвестиційному, фондовому, товарному, робочої сили), зростання доданої вартості компаній, збільшення присутності у ринковому середовищі потребує виваженого управління капіталізацією компаній, що актуалізує питання розробки та реалізації відповідної стратегії. Водночас, варто зауважити, що особливої уваги щодо розробки стратегії управління капіталізацією потребують агропромислові компанії, які забезпечують продовольчу безпеку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема управління капіталізацією агропромислових компаній та розробкою відповідних стратегій займалися такі науковці як Кривов'язюк І. (механізм управління капіталізацією підприємств) [1], Лубкей Н. (система управління капіталізацією підприємств) [2], Мостова А. (стратегічне управління аграрних підприємств та фондовому ринку) [3], Сусліков А. (стратегування ринковою капіталізацією аграрних підприємств) [4], Хумарова Н. (моделі управління капіталізацією підприємств) [5] та інші. Однак, нині продовжується наукова дискусія щодо стратегічного управління капіталізацією агропромислових компаній, що потребує подальших досліджень у даному напрямі.

Формулювання цілей статті. Основним завданням дослідження є обґрунтування процесу стратегічного управління капіталізацією агропромислових компаній.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Пошук ефективних напрямів підвищення рівня капіталізації агропромислових компаній, збільшення їх вартості на фондовому ринку потребує реалізації заходів, пов'язаних із оцінкою капіталу компанії, чинників впливу на формування його структури, амбітності менеджерів щодо поставлених цілей та обґрунтування стратегічної мети діяльності фірми. Такі заходи потребують застосування процесного підходу до стратегічного управління капіталізацією агропромислових компаній задля упорядку-

вання дій у часі та просторі. Відповідно, розробимо процес стратегічного управління капіталізацією агропромислових компаній (рис. 1).

Запропонований процес стратегічного управління капіталізацією агропромислових компаній складається із семи взаємопов'язаних етапів, на розгляді яких зупинимось більш детально. На першому етапі визначаються суб'єкт та об'єкт управління капіталізацією агропромислових компаній. Суб'єктами управління можуть бути менеджери компаній, їх фінансові менеджери (директори з фінансів), акціонери. Об'єктом управління капіталізацією є капітал компанії та його активи. Досить важливим для зростання рівня капіталізації агропромислових компаній є забезпечення ефективності взаємодії між суб'єктом та об'єктом. Наявність прямого та зворотного зв'язків дозволить виявити існуючі та потенційні проблеми у забезпеченні капіталізації компанії, віднайти резерви зростання її вартості, виявити вузькі місця бізнес-процесів, задіяних у капіталізації. З іншої сторони, діяльність суб'єктів управління капіталізацією повинна бути спрямована на здійснення виваженого стратегічного аналізу агропромислових компаній.

Стратегічний аналіз передбачає діагностику бізнес-середовища агропромислової компанії та усесторонній аналіз її розвитку та капіталу зокрема. Тут важливо досить детально підійти до дослідження чинників зовнішнього середовища, вплив яких нині є визначальним у формуванні капіталу компаній, та який посилюється під дією пандемії COVID-19 та воєнним станом в країні. Серед чинників впливу на управління капіталізацією агропромислових компаній є військово-політичні (загострення воєнного конфлікту, нестабільність політичної ситуації), економічні (погіршення економічної ситуації в країні, спад ВВП, зниження рівня доходів населення та їх купівельної спроможності), демографічні (продовження міграційних потоків за межі України, відтік кваліфікованої робочої сили, зменшення чисельності населення країни, збільшення навантаження на працездатну частину населення), соціальні (посилення соціальної напруги у суспільстві), науково-технічні (посилення процесів Індустрії 4.0 та Індустрії 5.0, формування цифрової економіки) та інші. Зазначені та інші чинники видозмінюють структуру капіталу, актуалізують необхідність пошуку принципово нових підходів до управління процесами капіталізації агропромислових компаній.

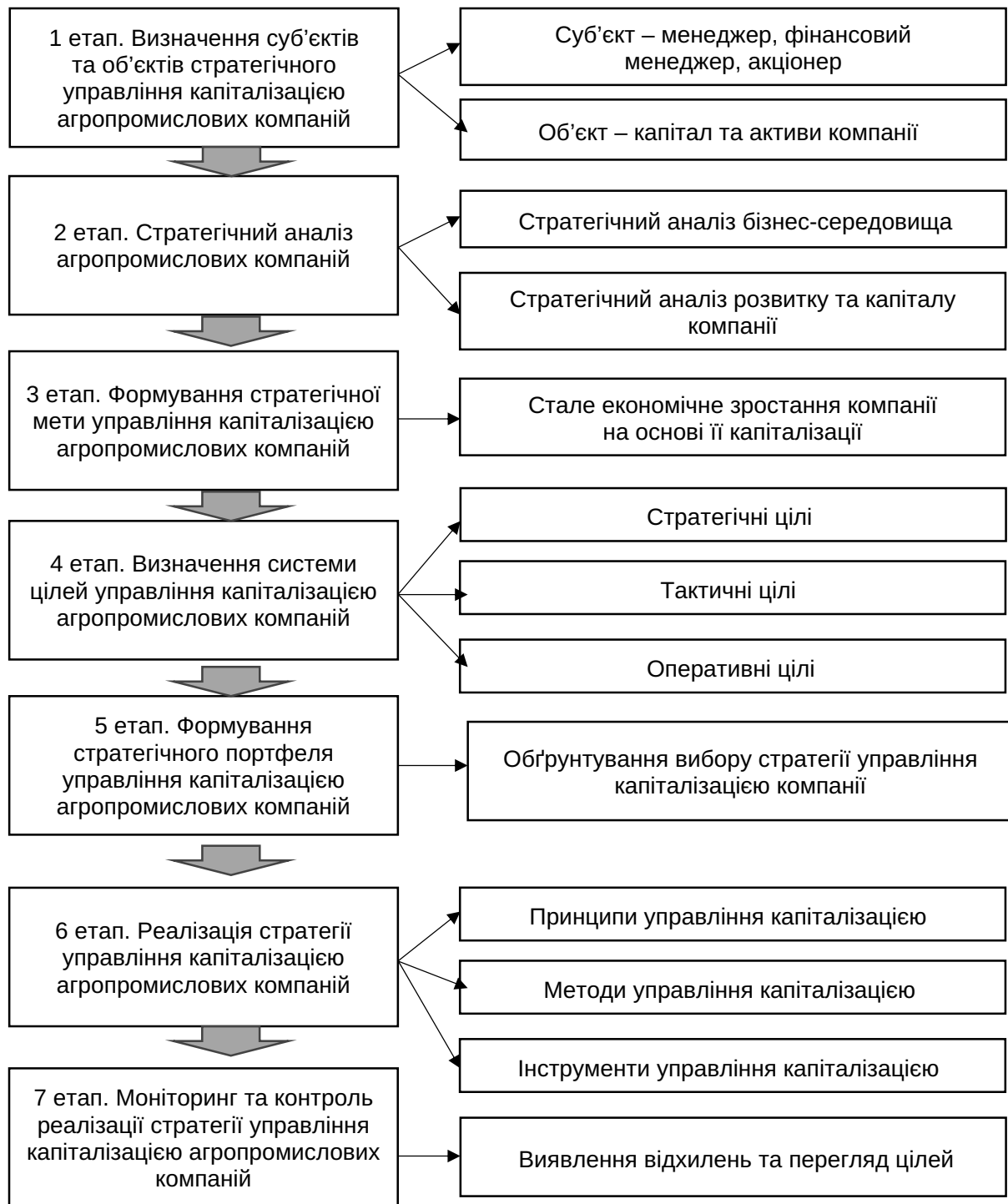

Рис. 1. Процес стратегічного управління капіталізацією агропромислових компаній

Щодо стратегічного аналізу розвитку агропромислових компаній, то важливим є аналіз з двох позицій: з позиції діагностики загального стану розвитку компанії та з позиції діагностики рівня її капіталізації. Загальний аналіз розвитку компанії повинен передбачати дослідження таких основних напрямів діяльності як: фінансова діяльність (фінансова спроможність, прибутковість, рентабельність,

витрати), виробнича діяльність (виробнича програма, виробнича потужність, виробнича структура), зовнішньоекономічна діяльність (обсяг експорту та імпорту, сальдо зовнішньоторговельного балансу), маркетингова діяльність (попит та пропозиція на ринку, цінова політика, товарна політика, збутова політика), інноваційна діяльність (обсяг випуску нової продукції, її частка у загальному випуску,

рівень оновлення продукції та технології, рівень інноваційної активності компанії), інформаційна (АСУ, програмне забезпечення) і т.д. З позиції оцінки рівня капіталізації, то важливими є дослідження показників, які характеризують:

- фінансовий стан компанії (показники ліквідності, платоспроможності, ділової активності, майнового стану);
- фінансові результати діяльності компанії (прибуток на одну акцію, курс акцій, показники управління грошовими потоками, валовий прибуток, фінансовий результат від операційної діяльності, чистий фінансовий результат);
- ринкові мультиплікатори (ціна/продажі P/S, ціна/балансова вартість P/B, ціна прибуток P/E та інші);
- індикатори вартості компанії (EVA, DCF, CFROI);
- показники іміджу компанії (гудвіл, корпоративна культура, соціальна відповідальність, сталий розвиток компанії).

Стратегічний аналіз дозволить здійснити діагностику сильних та слабких сторін управління капіталізацією агропромислових компаній, а також виявити можливості та загрози зовнішнього середовища щодо її зростання у майбутньому.

На третьому етапі формується стратегічна мета, яка полягає у забезпеченні сталого економічного зростання компанії на основі її капіталізації.

Четвертий етап процесу стратегічного управління капіталізацією агропромислових компаній передбачає визначення системи цілей: стратегічних, тактичних та оперативних. Стратегічна ціль полягає у збільшенні рівня капіталізації агропромислової компанії. Тактичні цілі спрямовані на удосконалення дивідендної політики, удосконалення структури капіталу компанії, збільшення вартості акцій компанії, покращення операційного та фінансового менеджменту компанії. Оперативними цілями є підвищення ліквідності, платоспроможності та ділової активності компанії, покращення майнового стану компанії, збільшення рівня рентабельності капіталу.

Наступний етап передбачає формування стратегічного портфеля управління капіталізацією агропромислових компаній. В основі даного етапу покладено обґрунтування виваженої стратегії управління капіталізацією компанії, яка відобразить та відповідатиме умовам внутрішнього та зовнішнього середо-

вищ, а також буде спрямована на збільшення ринкової вартості компанії.

Реалізація стратегії управління капіталізацією агропромислових компаній (шостий етап) забезпечується через відповідні принципи, методи та інструменти. Щодо принципів управління капіталізацією агропромислових компаній, то можна виділити такі як:

- системність, згідно якого управління капіталізацією компанії представляє собою відкриту систему, елементи якої спрямовані на формування оптимальної структури капіталу, ринкової вартості компанії за рахунок формування доданої вартості та забезпечення високого рівня капіталізації;
- ієрархічність, за якої процес управління капіталізацією компанії складається із декількох ієрархічних рівнів, кожен із яких в межах своїх повноважень формує ділову репутацію агропромислової компанії як передумови зростання її вартості на фондовому ринку;
- компетентність – процеси управління капіталізацією агропромислових компаній потребує застосування компетентного підходу до прийняття управлінських рішень щодо зростання рівня капіталізації та ринкової вартості у цілому;
- збалансованість – передбачає наявність оптимальних пропорцій між власним та позиковим капіталом; відповідності між обсягом капіталу компанії та обсягом її активів;
- ефективність – спрямована на мінімізацію витрат на створення капіталу компанії та максимальної вигоди від його використання.

Методами управління капіталізацією агропромислових компаній є:

- фінансові, які «впливають на ринкову капіталізацією і міру їх впливу можна визначити найбільш точно і достовірно (оптимізація структури капіталу та мінімізація його вартості, оптимізація ефекту фінансового та операційного важеля, управління дебіторською й кредиторською заборгованістю, дивідендну політику та інші)» [4].

- адміністративні, які впливають на ринкову капіталізацією через формування відповідної масштабам та видам діяльності компанії організаційної структури управління завдяки прийняттю виважених управлінських рішень щодо масштабування діяльності (організаційна структура управління та організаційна культура компанії, корпоративна культура, корпоративне управління);

– правові – базуються на застосуванні правових норм, нормативів та регуляторів управління капіталізацією агропромислових компаній (правове поле, взаємовідносини з різними групами стейкхолдерів, нормативи фінансового стану компанії).

Інструменти управління капіталізацією агропромислових компаній це ті важелі, які спрямовані на зростання ринкової вартості компанії. Серед таких інструментів варто виділити ціноутворення, амортизацію, андеррайтинг, емоційний маркетинг, Smart-технології, діджиталізацію тощо.

На останньому етапі здійснюється моніторинг та контроль реалізації стратегії управління капіталізацією агропромислових компаній. Це дозволяє виявити відхилення від

встановлених цілей та здійснити їх корегування відповідно до умов, які склалися у внутрішньому та зовнішньому середовищах.

Висновки. Таким чином, запропонований процес стратегічного управління капіталізацією агропромислових компаній дозволить збільшити їх ринкову вартість, оптимізувати структуру капіталу, покращити фінансовий стан та забезпечити конкурентоспроможність у перспективному періоді. Запропонований процес буде цікавим до практичного використання як менеджерами агропромислових компаній, які зацікавлені у зростанні рівня їх капіталізації, так і потенційним інвесторам, яких цікавить рівень ринкової вартості компанії задля прийняття рішення стосовно інвестування та отримання вигоди на вкладений капітал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кривов'язюк І. В., Бурбан О. В. Формування механізму управління ринковою капіталізацією підприємства для досягнення цілей стратегії його інвестиційної діяльності. *Інтелект XXI*. 2021. № 4. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2021/2021_4/11.pdf
2. Лубкей Н. П. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2019. Т. 1. № 1. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/dec/20450/lubkey.pdf>
3. Мостова А.Д. Стратегічне управління діяльністю корпоративних аграрних підприємств на фондовому ринку. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск № 54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2782/702>
4. Сусліков А. Стратегування в управлінні ринковою капіталізацією корпоративних аграрних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021 № 5. Том 2. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2023/09/2021-en-52-52.pdf>
5. Хумарова Н. І., Лайко О. І. Теоретичні засади управління капіталізацією підприємства. *ECONOMICS*. 2020. № 3(49). URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2020/No3/61.pdf>

REFERENCES:

1. Kryvoviazuk I. V., Burban O. V. (2021) Formuvannya mekhanizmu upravlinnia rynkovoju kapitalizatsiieiu pidpriemstva dlia dosiahnennia tsilei stratehii yoho investytsiinoi diialnosti [Formation of a mechanism for managing the market capitalization of the enterprise to achieve the goals of its investment activity strategy]. *Intellekt KhKhl-Intelligence KhKhl*, vol. 4. Available at: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2021/2021_4/11.pdf
2. Lubkei N. P. (2019) Teoretychni zasady upravlinnia kapitalom pidpriemstva [Theoretical principles of enterprise capital management]. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia ta problemy rozvytku-Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and problems of development*, vol. 1, no. 1. Available at: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/dec/20450/lubkey.pdf>
3. Mostova A.D. (2023) Stratehichne upravlinnia diialnistiu korporatyvnykh ahrarykh pidpriemstv na fondovomu rynku [Strategic management of activities of corporate agricultural enterprises on the stock market]. *Ekonomika ta suspilstvo- Economy and society*, vol. 54. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2782/702>
4. Suslikov A. (2021) Stratehuvannya v upravlinni rynkovoju kapitalizatsiieiu korporatyvnykh ahrarykh pidpriemstv [Strategizing in the management of market capitalization of corporate agricultural enterprises]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu - Bulletin of the Khmelnytskyi National University*, no. 5, vol. 2. Available at: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2023/09/2021-en-52-52.pdf>
5. Khumarova N. I., Laiko O. I. (2020) Teoretychni zasady upravlinnia kapitalizatsiieiu pidpriemstva [Theoretical principles of enterprise capitalization management]. *ECONOMICS*, vol. 3(49). Available at: <https://economics.net.ua/files/archive/2020/No3/61.pdf>